
ARVIOINTITUTKIMUS ALUELAUTAKUNTIEN KOKEILUSTA JA YLÄKEMIJOEN ALUELAUTAKUNNAN TOIMINNASTA

Keskeiset tulokset ja kehittämisehdotukset

Rovaniemen kaupungin johtoryhmä ma 9.5.2016

Rovaniemen kaupungin organisaatiouudistus-työryhmä to 12.5.2016

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND
Pohjoisen puolesta – maailmaa varten

Yliopistonlehtori Hanna Vakkala
Yliopistonlehtori Jaana Leinonen
Professori Timo Aarrevaara

etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Arviointitehtävä

Arvioinnin kohteena viiden aluelautakunnan toimintakokeilu sekä Yläkemijoen aluelautakunnan toiminta:

1. aluelautakuntakokeilun lyhyen aikavälin vaikutukset ja Yläkemijoen aluelautakunnan toiminnan tulokset
2. hallinnon toimintatapojen ja alueellisen osallisuuden kehittäminen
3. poliittinen ohjaus aluelautakuntatoiminnassa

Arviointi on toteutettu 1.1.-31.3.2016 aikana.

Arvioinnin aineistot

---

1. Dokumenttiaineistot (esim. aluelautakuntien itsearviointi, MVA, aluelautakuntien kehittämissuunnitelmien seurannat, kehittämishankkeiden loppuraportit)
2. Kyselyaineisto (suluissa vastausprosentit, yhteensä 58 %): kaupunginvaltuutetut (39 %), keskeiset viranhaltijat (65 %), aluelautakuntien jäsenet (69 %)
3. Ryhmähaastattelut, yhteensä 11 osallistujaa em. Toimijaryhmistä

Arvioinnin aineistot ovat osin vertailukelpoiset 2014 julkaistuun arviointiin (Vakkala & Leinonen, Matkalla palvelukumppanuuteen)

Aluelautakuntakokeilun lyhyen aikavälin vaikutukset ja Yläkemijoen aluelautakunnan toiminnan tulokset

---

Kokeiluvaiheen toiminta suhteessa aluelautakuntien asettamiin tavoitteisiin:

- Osin erittäin laajat tavoitteet ovat pääosin konkretisoituneet toimenpiteiksi ja kehittämistyö on saatu käyntiin.
- Nähtävissä lähinnä alustavia vaikutuksia (kaksi toimintavuotta).
- Suunnitelmatasolle tai alkuvaiheeseen jääneet muutamat toimenpiteet voivat viitata aluelautakuntien ja toimialalautakuntien välisen yhteistyön ongelmiin tai konkreettisten keinojen puuttumiseen.

Yläkemijoen aluelautakunnalla toiminnan pitkän aikavälin tuloksena:

- Säännöllistä hanketoimintaa ja kehittämistyön osaamista, jatkuvan kehittämisen vakiintuminen.
- Monipuolinen yhteistyökumppaneiden ja paikallisten aktiivitoimijoiden verkosto.

-
- Palveluiden järjestämisvastuun sujumiseen ja toteutumiseen ollaan pääosin tyytyväisiä, mutta työnjaossa edelleen epäselvyyttä: ongelmana toimialalautakuntien ja aluelautakuntien roolit ja tilaaja-tuottaja –mallin jääminen toiminnan sisään.
  - Konkreettiset palveluinnovaatiot (esim. KotiapuKuponki) esimerkkeinä paikallisesti syntyvistä, levitettävissä olevista hyvistä käytännöistä.
  - Kehittämistehtävästä aluelautakuntien nähdään suoriutuvan hyvin ja kokeilualueet ovat saaneet kehittämistyön käyntiin, mutta vaikutuksia voidaan arvioida vasta useamman vuoden kuluttua.
  - Aluelautakuntatoimintaan ollaan pääosin tyytyväisiä (n. 60 % vastaajista), neutraalisti suhtautuvia 19 % ja tyytymättömiä 18 %.

Aluelautakuntatoiminnan keskeisimpiä hyötyjä (kyselyyn vastanneet):

- Osallisuus, yhteisöllisyys ja lähidemokratian parantuminen (23 vastaajaa)
- Kylien aktivoituminen, asumisen ja elinkeinojen tukeminen (11 vastaajaa)
- Kehittämistoiminnan edistäminen alueiden tasolla (8 vastaajaa)

Aluelautakuntatoiminnan suurimmat ongelmat (kyselyyn vastanneet):

- Aidon päätösvallan puute ja hallinnollisen roolin ongelmat (18 vastaajaa)
  - Taloudelliset ja poliittiset toimintaedellytykset (12 vastaajaa)
  - Toimijoiden puute ja osaamisvaje alueilla (13 vastaajaa)
-
- Paikallisten asukkaiden yhteisöllisyyden, me-hengen ja osallisuuden kuvataan parantuneen, ja etenkin Yläkemijoella todetaan kyläkateuden selkeästi vähentyneen.
  - Alueiden haasteina paikallisten toimijoiden vähyys, motivointi ja sitouttaminen: Konkreettiset hyödyt ja aito vaikuttaminen tärkeitä keinoja.

Aluelautakuntien ja hallinnon vuorovaikutus

Suhteessa asetettuihin palvelujen järjestämistehtävään ja alueen kehittämistehtävään

- Palvelutehtävä: toimialalautakunnilta tilattavat palvelut
- Kehittämistehtävä: aluekohtaisen kehittämistyön koordinointi sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien järjestäminen

Aluelautakuntien rooli palveluiden tilaajana on hieman selkeytynyt kokeilujakson aikana, mutta työnjaossa on edelleen epäselvyyttä:

- Kokeilujakson aikana tilaaja-tuottaja –mallin vähentäminen hallinnosta, muttei aluelautakuntien ohjaamisesta
- Toimialalautakuntien ja aluelautakuntien välisen vastuun ja valtasuhteiden tarkempi määrittäminen varmistaa asukkaiden ja elinkeinonharjoittajien näkökulman esille tulemisen

Hallinnon toimintatapojen ja alueellisen osallisuuden kehittäminen

---

- Kehittämistoiminnassa Kylien kehittämissäätöön rooli keskeinen, aineistossa esillä myös sen käyttämättömät mahdollisuudet.
- Suunnitteluvaiheen suora osallistuminen ja toimintaosallisuus: toimijat voivat joustavasti täydentää toistensa rooleja ja päätöksenteon kannalta oleellista informaatiota
  - Riskinä päällekkäinen toiminta
  - Mahdollisuutena parempi ennakoitokyky, oikea-aikainen reagointi ja tehokas toimintatapa.
- Aluelautakuntien valinnat: Kyläperustaisuus vai selkeämpi kiinnittyminen kaupungin päätöksentekoon? Oleellista toimielinten kyky tunnistaa aluelautakuntien mahdollisuudet.
- Luottamus vahvistunut, silti vain puolet näkee aluelautakuntien työn edistäneen eri palvelutuottajien yhteistyötä.

Poliittinen ohjaus aluelautakuntatoiminnassa

- Poliittinen ohjaus noudattaa strategisia linjauksia, on tavoitteellista ja tasavertaista suhteessa eri aluelautakuntiin – ohjaus selkiintynyt ja asemoitunut
  - Tällä hetkellä aluelautakuntien toiminnallinen liikkumavara koetaan riittävänä.
- Ohjaus ja vuoropuhelu erityisesti hallituksen, hallituksen johdon ja aluelautakuntien kesken toimivaa.
- Haasteena kuitenkin pitkäjänteisyyden, systemaattisuuden, sitoutuneisuuden ja yhteisen tahtotilan puute erityisesti valtuuston osalta (vrt. arviointi 2014) – luottamuksen heikentyminen
  - Taustalla puutteelliset tiedonkulun ja vuorovaikutuksen käytännöt, tietämyksen puute sekä osin asenteelliset tekijät.

Poliittisen ohjauksen näkökulmasta korostuvat kysymykset aluelautakuntatoiminnan kytkeytymisestä puoluepoliittisiin lähtökohtiin – näkemyksissä jakaantuneisuutta:

a) Puoluepoliittisuuden puolesta:

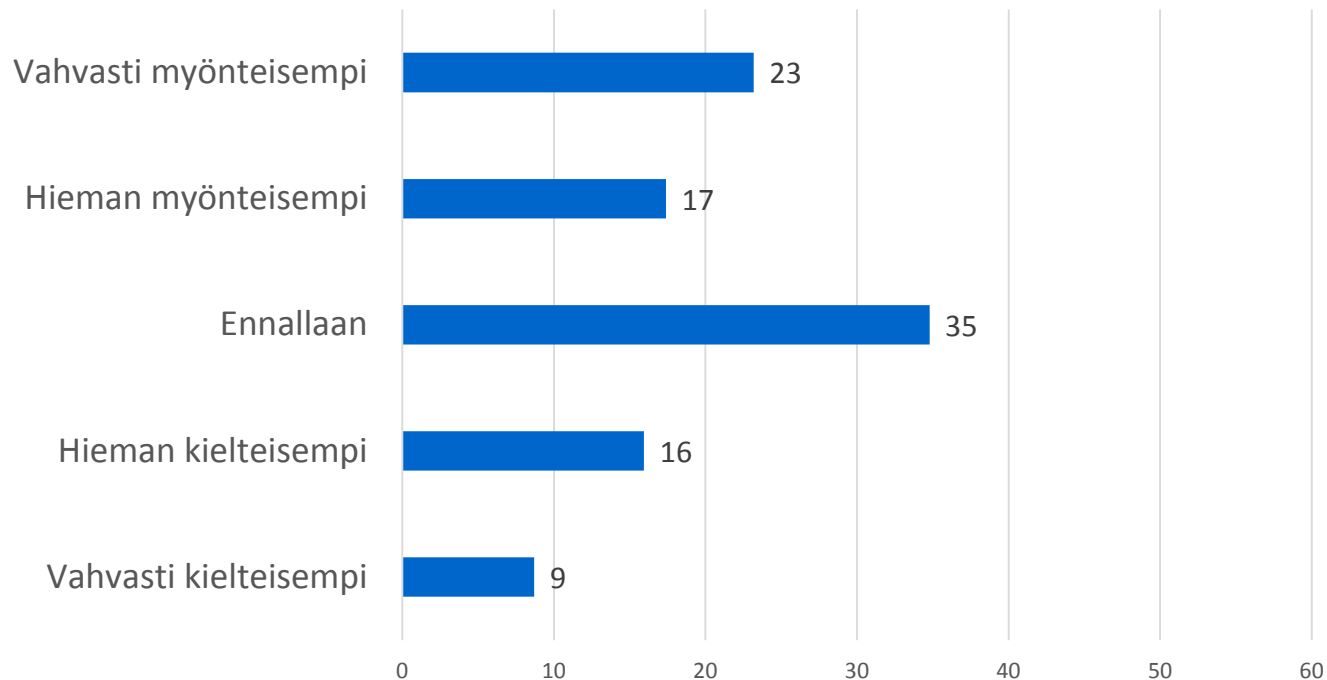
- aluelautakuntien aseman selkiyttäminen ja yhdenmukaistaminen suhteessa muihin päättäviin elimiin
- vuoropuhelun turvaaminen ja vahvistuminen eri elinten välillä

b) Asukkaista lähtevän toiminnallisuuden puolesta:

- Paikallisten toimijoiden asiantuntemuksen hyödyntäminen
- Sitoutuneisuus, pitkäjänteisyys, aloitteellisuus – aito kiinnostuneisuus oman alueen kehittämiseen

Aluelautakuntiin suhtaudutaan entistä vähemmän neutraalisti: kehittämistyö lisännyt myönteistä suhtautumista, talouden ja päätösvallan toimintaedellytykset ja hallintorakenteen toimivuus lisänneet kriittistä suhtautumista.

Kuinka suhtautuminen aluelautakuntatoimintaan on muuttunut viime vuosien aikana? Prosenttia vastaajista

Keskeisimmät johtopäätökset

- Aluelautakuntien toimintakokeilussa on kyetty käynnistämään toiminta tavoitteiden suuntaisesti ja alustavia vaikutuksia on nähtävissä.
- Yläkemijoen aluelautakunnan toiminta perustuu vakiintuneelle kehittämiselle ja monipuoliselle yhteistyöverkostolle, ja alueella on onnistuttu luomaan yhteisöllisyyttä ja aitoa osallisuutta.
- Suhtautuminen aluelautakuntiin on kokonaisuutena aiempaa myönteisempi, mutta samalla polarisoitunut.
- Toiminnan kehittämisessä keskeistä tiedon luominen ja liikkuminen vuorovaikutteisesti niin toimijoiden välillä kuin aluelautakuntien sisälläkin: liittyy sekä kehittämistyöhön että palvelujen järjestämiseen.

Keskeisimmät johtopäätökset

- Aluelautakunnat tulisi sitoa vahvemmin kaupungin kokonaiskehittämiseen.
- Aluelautakuntien ja toimialalautakuntien välistä suhdetta tulee edelleen selkeyttää ja kehittää yhteistyötä suunnitteluosallisuudeksi.
- Vuorovaikutuksen tekijät liittyvät asenteisiin, johtamisajatteluun ja näkemyseroihin aluelautakunnan roolista sekä talouden ja hallinnon ohjaamisesta.
- Aluelautakunnat täydentävät poliittista päätöksentekoa elinkeinotoiminnan vahvistumisen, osallisuuden ja hyvinvoinnin teemoissa.
- Samalla aluelautakuntien toimijoilla on vastuu ymmärtää kaupunkia koskevat palvelujen järjestämiseen ja kehittämiseen liittyvät haasteet ja rajoitteet kuntatalouden ja muuttuvien rakenteiden paineessa.

Kehittämisehdotukset

- Aluelautakuntien tavoitteiden mukaisen etenemisen jämäköittäminen, uusien tilanteiden nopeampi ratkaiseminen sekä aloitteellisuuden vahvistaminen kehittämistoiminnan konkretisoimiseksi.
- Aluelautakuntien toimintatavan kehittäminen uusia toimijoita aktivoivaksi ja motivaatiota lisääväksi, sekä verkostoja rakentavaksi: avoimuus ja konkreettinen vaikuttaminen.
- Aluelautakuntien ja toimialalautakuntien yhteistyön perustuminen vahvemmin suunnitteluosallisuuteen.
- Asukkaiden ja elinkeinonharjoittajien näkemysten kattavuuden varmistaminen aluelautakuntien toiminnallisen informaation perustana.
- Päätöksentekoon liittyvän valmistelun laadun kehittäminen, ml. riittävän tietoperustan turvaaminen sekä alueelta että hallinnosta käsin.

Kehittämisehdotukset

- Rovaniemen kehityksen ja Kylien kehittämissäätöön roolin terävöittäminen kylämatkailun ja kyläyrittäjyyden edistämiseksi.
- Poliittisen ohjauksen dialogisuuden vahvistaminen: vuorovaikutuksen ja tiedonkulun kehittäminen aluelautakuntien ja poliittisten päätöksentekuelinten kesken.
- Aluelautakuntatoiminnan arvoperustan selkeyttäminen: painotukset perustumisesta paikalliseen tietämykseen, osaamiseen ja aktiivisuuteen, vai esimerkiksi poliittiseen valintaan.